

अनुसूचित जाती व नवबौद्ध घटकातील मान्यवर व्यक्तीचे स्मारक बांधणे तसेच अनुसूचित जातीसाठी सांस्कृतिक व ऐतिहासिक दृष्ट्या महत्व असलेल्या स्थळांचा विकास करणे, व अनुसूचित जातीच्या सांस्कृतिक व नीतिमूल्यांवर आधारित विकास साधणाऱ्या प्रकल्पांसाठी स्वयंसेवी संस्थाना अनुदान मंजूर करण्याविषयीचे निकष व नियमावली.

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: बीसीएच-२०१४/प्र.क्र.६१/बांधकामे

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,

मंत्रालय विस्तार, मुंबई- ४०० ०३२

दिनांक: ०५ नोव्हेंबर, २०२०.

संदर्भ :-

- १) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्र.बीसीएच-२०१४/ प्र.क्र. ६१/ बांधकामे, दि.१६.१२.२०१५
- २) शासन शुध्दीपत्रक, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्र.बीसीएच-२०१५/ प्र.क्र. ६१/ बांधकामे, दि.०५.०३.२०१८.
- ३) शासन निर्णय, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, क्र.संकिर्ण-२०१९/प्र.क्र.१०/इमा.२, दि.२५.९.२०१९.

प्रस्तावना :-

अनुसूचित जाती व नवबौद्ध (महाराष्ट्रातील अनुसूचित जातीतील बौद्ध धर्मातरीत) घटकातील मान्यवर व्यक्तीचे स्मारक बांधणे तसेच सांस्कृतिक व ऐतिहासिक दृष्ट्या महत्व असलेल्या स्थळांचा विकास करणे यासाठी संबंधित स्वयंसेवी संस्थांना अनुदान मंजूर करण्याविषयीचे निकष नियमावली संदर्भ क्र. १ च्या शासन निर्णयान्वये निश्चित करण्यात आले असून, या योजनेतर्गत निधी वितरणाबाबत संदर्भ क्र.२ अन्वये कार्यपध्दती विशद केली आहे. संदर्भ क्र.१ च्या शासन निर्णयान्वये अनुसूचित जाती व नवबौद्ध घटकातील मान्यवर व्यक्तीचे स्मारक बांधणे तसेच सांस्कृतिक व ऐतिहासिक दृष्ट्या महत्व असलेल्या स्थळांचा विकास करणे यासाठी संबंधित स्वयंसेवी संस्थांना (सांस्कृतिक भवन, विषयना केंद्र, प्रशिक्षण केंद्र, वाचनालय, रिसर्च सेंटर, अभ्यासिका इत्यादीचे) बांधकाम करण्यासाठी निधी उपलब्ध करून दिला जात होता. संदर्भ क्र.१ येथील दि.१६.१२.२०१५ रोजीचा शासन निर्णय व संदर्भ क्र.२ येथील दि.५.३.२०१८ रोजीचा शासन शुध्दीपत्रक अधिक्रमित करण्यात येत असून अनुसूचित जाती व नवबौद्ध घटकातील मान्यवर व्यक्तींचे स्मारक बांधणे तसेच सांस्कृतिक व ऐतिहासिक दृष्ट्या महत्व असलेल्या स्थळांचा विकास करणे, त्याचप्रमाणे सांस्कृतिक व नीतिमूल्यांवर आधारित विकास साधणाऱ्या प्रकल्पांसाठी स्वयंसेवी संस्थांना अनुदान उपलब्ध करून देणेविषयक सुधारित निकष व नियमावली याबाबत निकष व अटी शर्ती तसेच मार्गदर्शक तत्त्वे ठरविण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

उपरोक्त संदर्भाधीन दि.१६.१२.२०१५ रोजीचा शासन निर्णय व दि.५.३.२०१८ रोजीचा शासन शुध्दीपत्रक अधिक्रमित करून अनुसूचित जाती व नवबौद्ध व घटकांच्या हक्कासाठी कार्य करण्याच्या मान्यवर व्यक्तींशी निगडित स्थळे तसेच सांस्कृतिक व ऐतिहासिक दृष्ट्या महत्व असलेल्या स्थळांचा विकास करणे, त्याचप्रमाणे सांस्कृतिक व नीतिमूल्यांवर आधारित विकास साधण्यासाठी पायाभूत सुविधा उपलब्ध करून देणाऱ्या स्वयंसेवी संस्थांना अनुदान उपलब्ध करून देणेविषयक सुधारित निकष व नियमावली पुढीलप्रमाणे निश्चित करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

१. स्वयंसेवी संस्था निवडीचे निकष व निवड प्रक्रिया कार्यपध्दती

(अ) स्वयंसेवी संस्थांची निवड करण्याचे निकष :-

- (१) संबंधित स्वयंसेवी संस्था धर्मादाय कायदा किंवा कंपनी कायदा (कलम-२५) किंवा सोसायटी रजिस्ट्रेशन अॅक्ट खाली नोंदणीकृत असणे बंधनकारक राहिल.
- (२) संबंधित स्वयंसेवी संस्थेचे सार्वजनिक क्षेत्रातील काम कमीत कमी तीन वर्षे असणे बंधनकारक राहिल.
- (३) संबंधित स्वयंसेवी संस्थेने मागील तीन वर्षांचा नियंत्रक व महालेखापरिक्षक, भारत सरकार यांच्या पॅनलवरील सनदी लेखापालाकडून केलेला लेखापरिक्षण अहवाल प्रस्तावासोबत सादर करणे अनिवार्य राहिल.
- (४) भविष्यात प्रकल्पाची दुरुस्ती व देखभालीसाठी संबंधित स्वयंसेवी संस्था आर्थिक दृष्ट्या सक्षम असल्याचे बंधपत्र संबंधित संस्थेने प्रस्तावासोबत सादर करणे बंधनकारक आहे.
- (५) अनुसूचित जाती व नवबौध्द घटकातील महापुरुषांच्या ऐतिहासिक कार्याशी संबंध असलेल्या स्वयंसेवी संस्थेचे सामाजिक कार्य, दर्जा, व प्रगती विचारात घेवून अशा स्वयंसेवी संस्थेची विशेष बाब म्हणून स्वेच्छाधिकाराने निवड करण्याचे अधिकार निवड समितीस राहतील.
- (६) स्वयंसेवी संस्थेतील दोन पेक्षा जास्त विश्वस्त एकाच कुटूंबातील/रक्त नाते संबंधातील नसावेत. याबाबतचे शपथपत्र संबंधितांकडून घेण्यात यावे.
- (७) मंजूर प्रकल्पाचा लाभ जास्तीत जास्त अनुसूचित जाती व नवबौध्द घटकांतील व्यक्तींनाच होईल याची खात्री संबंधित जिल्ह्याचे सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांनी करावी.
- (८) संस्थेचे सर्व पदाधिकारी व सदस्य अनुसूचित जाती किंवा नवबौध्द प्रवर्गातीलच असणे अनिवार्य राहिल.
- (९) परराज्यातील प्रकल्पांना या योजनेअंतर्गत मंजूरी देता येणार नाही.
- (१०) महाराष्ट्रातील फक्त अनुसूचित जाती व अनुसूचित जातीतून धर्मातरीत नवबौध्द या योजनेसाठी पात्र राहतील. महाराष्ट्रातील इतर जाती व प्रवर्गातून बौध्द धर्मातरीत व्यक्ती मार्फत चालविण्यात येणाऱ्या स्वयंसेवी संस्था सदर योजनेसाठी अपात्र राहतील.
- (११) संबंधित संस्थेचे पदाधिकारी व सदस्य भविष्यात कधीही बिगर अनुसूचित जातीचे असणार नाहीत व प्रकल्पाचा जास्तीत जास्त लाभ हा अनुसूचित जातीतील व्यक्तींनाच होईल याबाबत संस्थेचे अध्यक्ष व सचिव यांचे संयुक्त शपथपत्र बंधनकारक राहिल.
- (१२) संबंधित संस्थेच्या सर्व सदस्यांना जातप्रमाण पत्र व जात वैधता प्रमाणपत्र बंधनकारक राहिल.

(आ) स्वयंसेवी संस्थेचे प्रकल्पविषयक निकष

- १) ज्या जागेवर प्रकल्प उभारला जाणार आहे ती जागा संबंधित स्वयंसेवी संस्थेच्या मालकीची असणे आवश्यक आहे. त्याबाबतचे संबंधित कागदपत्र संस्थेच्या पदाधिकाऱ्यांनी सादर करणे बंधनकारक राहिल.
- २) सदर योजनेतर्गत स्वयंसेवी संस्थेमार्फत सांस्कृतिक भवन, धम्म केंद्र, विपश्यना केंद्र, वाचनालय, प्रशिक्षण केंद्र, अभ्यासिका, प्रकल्पांतर्गत रस्ते, पाण्याची टाकी व तत्सम अनुषंगिक बांधकाम इत्यादिचे बांधकाम हाती घेता येईल.
- ३) सदरहु योजनेतर्गत सांस्कृतिक व ऐतिहासिकदृष्ट्या महत्वाच्या स्थळांचा विकास करता येईल. तथापि अनुसूचित जाती व नवबौध्द घटकातील मान्यवर व्यक्तींचे स्मारक त्या

व्यक्तीशी संबंधित निगडीत स्थळीच बांधता येईल. अनुसूचित जातीसाठी सांस्कृतिक व नितीमुल्यांवर आधारित विकास साधणारे प्रकल्प हे राज्यात कोणत्याही ठिकाणी उभारता येतील. सदर प्रकल्पांना सांस्कृतिक व ऐतिहासिकदृष्ट्या महत्वाचे असण्याचा पुरावा सादर करण्याची अट लागू राहणार नाही.

- ४) सदर योजनेतर्गत उभारल्या जाणाऱ्या प्रकल्पाचा वापर कसा केला जाईल याबाबतचा सविस्तर तपशील संस्थेच्या प्रस्तावामध्ये असणे बंधनकारक राहिल.
- ५) सदर योजनेतर्गत उभारण्यात येणाऱ्या प्रकल्पाचे ठिकाण हे सर्वाना येण्या जाण्याच्या दृष्टीने सोईचे असणे आवश्यक राहिल.

(इ) स्वयंसेवी संस्थांच्या प्रस्तावाकरीता छाननी समिती

- (१) या योजनेतर्गत इच्छुक स्वयंसेवी संस्थेने प्रकल्पाचा सविस्तर प्रस्ताव जिल्हाच्या सहाय्यक आयुक्तांकडे आवश्यक त्या सर्व कागदपत्रांसह (जागा मालकीचे कागदपत्र, नियोजित प्रकल्पाचा आराखडा, ले-आऊट प्लान, सार्वजनिक बांधकाम विभाग किंवा अन्य शासकीय यंत्रणेचे सक्षम अधिकारी यांनी प्रमाणित केलेले कामाचे अंदाजपत्रक, सुसाध्यता अहवाल इत्यादींसह) सादर करावा.
- (२) संबंधित सहाय्यक आयुक्तांनी त्याच्याकडे प्राप्त झालेल्या सर्व स्वयंसेवी संस्थांचे प्रस्ताव तपासून व त्रुट्या असल्यास त्रुटी पूर्तता करून घेवून प्रादेशिक उपायुक्त, समाजकल्याण, प्रादेशिक विभाग यांचेकडे स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह सादर करावे.
- (३) सदर प्रस्तावांची छाननी करण्याकरीता खालीलप्रमाणे विभागनिहाय छाननी समितीचे गठन करण्यात येत आहे.

अ.क्र.	विभागनिहाय छाननी समिती अध्यक्ष व सदस्य	पदनाम
१	प्रादेशिक उपायुक्त, समाजकल्याण विभाग (संबंधित विभाग)	अध्यक्ष
२	अधिक्षक अभियंता, संबंधित महानगरपालिका	संबंधित सदस्य
३	कार्यकारी/नगर अभियंता, नगरपालिका / नगरपरिषद	असल्यास सदस्य
४	उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत) जि.प.	सदस्य
५	कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग/जि.प.	सदस्य
६	सहाय्यक संचालक, नगररचना (संबंधित जिल्हा)	सदस्य
७	सहाय्यक आयुक्त, समाजकल्याण (संबंधित जिल्हा)	सदस्य
८	सहाय्यक लेखाधिकारी, सहाय्यक आयुक्त, समाजकल्याण	सदस्य सचिव

सदर विभागीय समितीने आपल्या स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह प्रस्ताव आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय, पुणे यांना सादर करावेत.

- (४) आयुक्त समाजकल्याण पुणे यांनी त्यांच्या स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह सर्व संस्थांचे प्रस्ताव शासनास सादर करावेत.

(ई) स्वयंसेवी संस्थांची निवड करण्याकरीता राज्यस्तरीय निवड समिती :-

आयुक्त, समाजकल्याण यांचेकडून प्राप्त झालेल्या पात्र प्रस्तावातील संस्थांची मा.मंत्री, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग यांच्या अध्यक्षतेखाली गठीत करण्यात आलेली खालील समिती निवड करेल.

अ.क्र.	निवड समिती अध्यक्ष व सदस्य	पदनाम
१	मा.मंत्री, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग	अध्यक्ष
२	मा.राज्यमंत्री, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग	सदस्य
३	प्रधान सचिव/ सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग	सदस्य
४	आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय, पुणे	सदस्य
५	उपसचिव/सहसचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग	सदस्य सचिव

२. स्वयंसेवी संस्थांना निधीचे वाटप व विभागनिहाय निधी वितरणाचे नियम :-

- (१) संस्थेने प्रस्तावित केलेले खर्चाचे अंदाजपत्रक संबंधित सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून अथवा संबंधित क्षेत्रातील शासकीय प्राधिकरणातील सक्षम प्राधिकारी उदा. एम.एम.आर.डी.ए., एन.एम.आर.डी.ए., एम.जे.पी., मुख्य अभियंता, महानगरपालिका, व तत्सम प्राधिकरणाकडून प्रमाणित करून घेण्यात आलेले असावे तसेच सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या संदर्भ क्र.३, दि.२५.९.२०१९ येथील परिपत्रकानुसार संबंधित यंत्रणेचे मुख्य अभियंता यांचेकडून साक्षांकित करून घेण्यात आलेले असावे.
- (२) सक्षम प्राधिकारी यांनी प्रमाणित केलेल्या अंदाजपत्रकानुसार छोट्या प्रकल्पांची अधिकतम अंदाजित रक्कम रु.५.०० कोटी इतकी तर मोठ्या प्रकल्पांची अधिकतम अंदाजित रक्कम रु.१०.०० कोटी इतकी राहिल. अतिमहत्वाच्या व विशिष्ट प्रकरणात ही मर्यादा रु.२५.०० कोटी पर्यंत वाढविण्याचे अधिकार मा.मुख्यमंत्री महोदयांच्या मान्यतेने निवड समितीस राहतील..
- (३) प्रस्तावित प्रकल्पाच्या एकूण अंदाजपत्रकीय खर्चामध्ये शासनाचा हिस्सा ९० टक्के इतका व संबंधित संस्थेचा हिस्सा १० टक्के इतका असेल. संबंधित संस्थेच्या बँक खात्यात, प्रस्ताव सादर करण्याच्या दिनांकास मागील तीन महिन्यांच्या विवरणात संस्थेच्या हिस्स्याची रक्कम शिल्लक असणे बंधनकारक आहे.
- (४) या योजनेतर्गत आर्थिक वर्षामध्ये उपलब्ध होणारा निधी विभागवार समप्रमाणात तथा विभागनिहाय प्रकल्पांच्या प्रगतीनुसार वितरीत करण्यात येईल. मात्र, आवश्यक त्या ठिकाणी यामध्ये बदल करण्याचे अधिकार निवड समितीस राहतील.
- (५) या योजनेतर्गत संबंधित प्रकल्पासाठी शासनाकडून मंजूर झालेला निधी आयुक्त, समाजकल्याण, पुणे यांना प्राप्त झाल्यानंतर त्यांनी तो संपूर्ण निधी (९०%) संबंधित प्रादेशिक उपायुक्त मार्फत सहायक आयुक्त, समाजकल्याण (संबंधित जिल्हा) यांना कोषागारातून आहरीत करून संबंधित संस्थेचा प्राधिकृत प्रतिनिधी व सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांच्या नावे बँकेत संयुक्त खाते उघडून त्यामध्ये जमा करावा.

प्रकल्पाची मंजूर किंमत रु.२.०० कोटी किंवा त्यापेक्षा कमी असल्यास निधी वितरणाची संपूर्ण कार्यवाही सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांनी करावी. प्रकल्पाची मंजूर किंमत रु.२.०० कोटी पेक्षा जास्त असल्यास विहित टप्प्यावरील प्रकल्पाचा मुल्यांकन दाखला सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांनी प्रादेशिक उपायुक्त, समाजकल्याण यांचेकडे

मान्यतेसाठी सादर करावा व त्यास प्रादेशिक उपायुक्त यांची मंजूरी प्राप्त झाल्यानंतर निधी वितरणाची कार्यवाही करावी.

तसेच संबंधित प्रकल्पाच्या बांधकामाची निविदा प्रक्रिया ही संबंधित जिल्हाच्या सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून अथवा संबंधित क्षेत्रातील शासकीय प्राधिकरणातील सक्षम प्राधिकारी उदा. एम.एम.आर.डी.ए., एन.एम.आर.डी.ए., एम.जे.पी., मुख्य अभियंता, महानगरपालिका, व तत्सम प्राधिकाऱ्याकडून राबविण्यात यावी.

सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांनी वेगवेगळ्या टप्प्यावरील निधी वितरणाची कार्यवाही खालीलप्रमाणे करावी.

अ) पहिला हप्ता अंदाजे २५ % :- कार्यारंभ आदेश दिल्यानंतर संबंधित बांधकाम कंत्राटदाराने कामास सुरुवात करून प्रकल्प किंमतीच्या अंदाजे २५ % किंमतीपर्यंत काम पूर्ण करावे. तसेच स्वयंसेवी संस्थेच्या १०% हिश्यापैकी ५ % रक्कमेचे काम कंत्राटदाराने पूर्ण करावे व असा अंदाजे ३०% खर्चाचा मुल्यांकन दाखला संबंधित बांधकाम यंत्रणेच्या सक्षम प्राधिका-याकडून प्राप्त करून सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांचेकडे निधी वितरणासाठी सादर करावा. तसेच दुसरा/पुढील हप्ता अदा करणेपूर्वी आधीच्या हप्त्याच्या बांधकामाचा दर्जा समाधानकारक असल्याबाबतचा अहवाल सादर करणे बंधनकारक राहिल.

उपरोक्त मुल्यांकन दाखल्याप्रमाणे सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांनी कंत्राटदारास निधी वितरीत करावा.

ब) दुसरा हप्ता अंदाजे २५ % :- कंत्राटदाराने पुढील बांधकाम चालू ठेवून प्रकल्प किंमतीच्या अंदाजे ५५ % इतक्या किंमतीचे बांधकाम पूर्ण करून सदर बांधकामाचा मुल्यांकन दाखला संबंधित बांधकाम यंत्रणेच्या सक्षम प्राधिका-याकडून प्राप्त करून सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांना सादर करावा व सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांनी कंत्राटदारास निधी वितरणाची कार्यवाही करावी.

क) तिसरा हप्ता अंदाजे २५ % :- बांधकाम कंत्राटदाराने पुढील बांधकाम चालू करून प्रकल्प किंमतीच्या अंदाजे ८० % इतक्या किंमतीचे बांधकाम पूर्ण करावे तसेच संस्थेच्या उर्वरीत हिश्याचे म्हणजे ५ % किंमतीचेही बांधकाम पूर्ण करावे व झालेल्या बांधकामाचा अंदाजे ८५% खर्चाचा मुल्यांकन अहवाल बांधकाम यंत्रणेच्या सक्षम प्राधिका-याकडून प्राप्त करून सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांना सादर करावा व सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांनी निधी वितरणाची कार्यवाही करावी.

ड) चौथा हप्ता (अंतिम हप्ता) :- बांधकाम कंत्राटदाराने प्रकल्पाचे उर्वरीत बांधकाम पूर्ण करून प्रकल्पाच्या १०० % खर्चाचा मुल्यांकन दाखला तसेच प्रकल्प पूर्णत्व दाखला बांधकाम यंत्रणेच्या सक्षम प्राधिका-याकडून प्राप्त करून सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांना सादर करावा. सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांनी खर्चाच्या मुल्यांकन दाखल्यानुसार अंतिम १५% रक्कमेचा निधी वितरीत करावा. शेवटच्या टप्प्यातील निधी वितरीत करण्यापूर्वी प्रकल्पाच्या बांधकामाचा दर्जा समाधानकारक असल्याचे सक्षम प्राधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र सादर करणे बंधनकारक राहिल.

इ) स्वयंसेवी संस्थेने मंजूर प्रकल्पाचे काम पूर्ण झाल्यानंतर त्याबाबतच १००% निधीचे उपयोगिता प्रमाणपत्र व पूर्णत्वाचा दाखला १ महिन्याच्या आत संबंधित प्रादेशिक उपायुक्त यांच्याकडे सादर करावा व प्रादेशिक उपायुक्त यांनी तो आयुक्त, समाजकल्याण, पुणे यांच्याकडे सादर करावा.

फ) संस्थेचे अध्यक्ष व सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांच्या संयुक्त खात्यातील रक्कम एक वर्षापेक्षा जास्त कालावधीसाठी असलेल्या निधीवरील व्याज शासनाच्या जमा खात्यावर जमा करण्यात यावा.

३. नियोजित प्रकल्पाचा आराखडा:-

प्रकल्पासाठी जागेची कमी/जास्त उपलब्धता, नियोजित स्थळांचे ऐतिहासिक महत्व, वैविध्यता व स्थळास भेट देणाऱ्या लोकांची संख्या लक्षात घेता या योजनेतर्गत प्रकल्पांसाठी नमुना आराखडा (टाईप प्लॅन) विहित करणे शक्य होणार नाही. त्यामुळे स्वयंसेवी संस्थांना खाजगी वास्तुशास्त्रज्ञांकडून प्रकल्पाचा आराखडा तयार करून घेण्याची मुभा राहिल. परंतु प्रकल्प सल्लागार व वास्तुशास्त्रज्ञांचे शुल्क यांचा प्रकल्पाच्या अंदाजपत्रकात समावेश नसावा. सबब सदर शुल्क संबंधित संस्थेने देणे बंधनकारक राहिल. मात्र सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या दि.२५.९.२०१९ च्या परिपत्रकानुसार प्रकल्पाच्या अंदाजपत्रकास/संकल्पचित्रास संबंधित प्रादेशिक मुख्य अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम प्रादेशिक विभाग यांची मान्यता प्रतिस्वाक्षरी घेणे आवश्यक राहिल. प्रकल्पाचे मुल्यांकन करण्याचे काम संबंधित कार्यकारी अभियंता, सा.बां./कार्यकारी अभियंता, जि.प./ शासकीय पॅनेलवरील वास्तुशास्त्रज्ञ यांचे मार्फत करण्यात येईल. प्रकल्पाच्या पूर्णत्वाचा दाखला घेणे बंधनकारक असून विभागीय छाननी समितीचे प्रमाणपत्र घेणे आवश्यक असेल.

४. स्वयंसेवी संस्थेच्या जमीन मालकी हक्काच्या व वास्तू देखभाली संदर्भात अटी व शर्ती:

(अ) वास्तू जमीन व मालकी हक्कासंदर्भात

- (१) प्रकल्पाची जागा स्वयंसेवी संस्थेच्या स्वतःच्या मालकीची असावी.
- (२) प्रकल्पाची जागा स्वयंसेवी संस्थेला शासकीय/निमशासकीय/खाजगी संस्था/व्यक्तीमार्फत दान मिळालेली असल्यास ती त्याच प्रयोजनासाठी वापरण्याच्या अटी व शर्तीचे करारपत्र संस्थेने प्रस्तावासोबत सादर करणे आवश्यक आहे.
- (३) संबंधित जिल्ह्याचे सहाय्यक आयुक्त, समाजकल्याण व संस्था यांच्यामध्ये करारनामा होणे आवश्यक आहे.

(ब) प्रकल्पातील इमारत बांधकामाची देखभाल व दुरुस्तीबाबत:

- (१) इमारतीची देखभाल, दुरुस्ती, परिरक्षण, दैनंदिन खर्च, स्थानिक कर, वीज देयक, पाणीपट्टी इत्यादी बाबींची जबाबदारी संबंधित संस्थेची राहिल.
- (२) संबंधित स्वयंसेवी संस्था जर प्रकल्पातील वास्तूची देखभाल दुरुस्ती करण्यास सक्षम नसेल तर प्रकल्पातील वास्तू जमीनीसह शासन ताब्यात घेईल. याबाबत करारनाम्यात अट घालण्यात यावी.

५. प्रकल्पातील बांधकामासाठी आवश्यक यंत्रणा निश्चितीबाबत:-

- (१) प्रकल्पाच्या बांधकामावर देखभाल करण्याकरीता स्वयंसेवी संस्थेने प्रकल्प सल्लागाराची नेमणूक करावी जेणेकरून कामाची गुणवत्ता चांगल्या प्रकारे राखण्यात येईल. सदर प्रकल्प सल्लागाराचा खर्च स्वयंसेवी संस्थेने आपल्या निधीतून करावा. प्रकल्पाची बांधकाम यंत्रणा

निश्चित करणेसाठी प्रकल्प सल्लागाराने सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या प्रचलीत पध्दतीने मसुदा निविदा प्रपत्रे जिल्हास्तरीय समितीस मान्यतेसाठी सादर करावीत व जिल्हास्तरीय समितीने मान्यता दिल्यानंतर सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांनी बांधकामाची ई निविदा प्रसिध्द करावी.

- (२) प्रस्तावित प्रकल्प हा सार्वजनिक बांधकाम विभागाने निश्चित केलेल्या मंजूरी आदेशात नमुद केलेल्या विहित कालावधीत पूर्ण करणे संबंधित संस्थेवर बंधनकारक राहिल.
- (३) निविदा निश्चितीसाठी जिल्हा स्तरावर पुढीलप्रमाणे समिती गठीत करण्यात येईल.

अ.क्र.	जिल्हा स्तर समिती अध्यक्ष व सदस्य	पदनाम
१	सहाय्यक आयुक्त, समाजकल्याण विभाग (संबंधित जिल्हा)	अध्यक्ष
२	कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग	सदस्य
३	संस्थेचे प्रतिनिधी (अध्यक्ष/सचिव)	सदस्य
४	जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी, जि.प. (संबंधित)	सदस्य
५	विभागीय लेखाधिकारी, सार्वजनिक बांधकाम विभाग	सदस्य
६	सहाय्यक लेखाधिकारी, समाजकल्याण (संबंधित जिल्हा)	सदस्य सचिव

- (४) संबंधित जिल्हयातील स्वयंसेवी संस्थांनी हाती घेतलेल्या प्रकल्पावर सनियंत्रण ठेवण्याची जबाबदारी वरील समितीची राहिल. प्रकल्पाच्या कामाबाबत काही वाद उद्भवल्यास, प्रकल्पाची प्रगती करारनाम्याप्रमाणे नसल्यास किंवा प्रकल्प बांधकाम करणारी यंत्रणा बदलावयाची झाल्यास, सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या प्रचलित नियमानुसार जिल्हा स्तरीय समितीच्या मान्यतेने सहायक आयुक्त, समाजकल्याण कार्यवाही करतील.

६. इतर मार्गदर्शक तत्वे:-

(१) संस्थेच्या प्रकल्प बांधकाम इमारतीवर सामाजिक न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचेकडून मिळालेल्या अनुदानातून बांधण्यात आलेली आहे असा नामफलक लावण्यात यावा.

(२) मंजूर केलेल्या प्रकल्पाच्या मालकी संदर्भात शासनाने अनुदान दिलेले असल्याने इतर हक्कात शासनाचे (संबंधित सहाय्यक आयुक्त) नाव राहिल. ही कार्यवाही प्रकल्पासंबंधित संस्थेसोबत करावयाच्या करारनाम्यात असावी व इतर हक्काबाबत संबंधित सहाय्यक आयुक्त यांनी संबंधित महसूल यंत्रणेशी संपर्क साधून त्वरीत करावी.

(३) संस्थेच्या प्रकल्पाच्या निधीचा अपहार/अनियमितता आढळून आल्यास आवश्यक ती कायदेशीर कार्यवाही करण्याचे अधिकार नियमानुसार संबंधित सहाय्यक आयुक्त प्रकरणपरत्वे प्रादेशिक उपायुक्त, आयुक्त, समाजकल्याण/शासनास राहतील.

(४) अनुदान (निधी) खर्चाचे व प्रकल्प प्रगतीचे उपयोगिता प्रमाणपत्र, सहाय्यक आयुक्त, समाजकल्याण हे प्रादेशिक उपायुक्त, समाजकल्याण यांच्या मान्यतेने आयुक्त, समाजकल्याण यांचेमार्फत शासनास सादर करतील.

(५) या योजनेंतर्गत अनुदान वितरण करण्यात येणाऱ्या संस्थेने सोबतच्या परिशिष्ट-क तसेच शासन निर्णयात नमूद बाबींचा अंतर्भाव करून त्याप्रमाणे करारनामा संबंधित प्रादेशिक उपायुक्त, समाजकल्याण यांचेसमवेत करणे बंधनकारक राहिल.

(६) यापूर्वी या योजनेतर्गत शासनाने पूर्णतः व अंशतः अनुदान दिलेल्या स्वयंसेवी संस्थांकडील प्रकल्पांचा आढावा आयुक्त, समाजकल्याण पुणे यांनी घेवून पूर्ण प्रकल्पांचा तसेच अपूर्ण प्रकल्प पूर्ण करण्याच्या दृष्टीने सविस्तर अहवाल स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह एका महिन्यात शासनास पाठवावा.

(७) सदर प्रकल्पाचे पर्यवेक्षण सहायक आयुक्त, समाजकल्याण यांनी दर तीन महिन्यांनी करून त्याबाबतचा अहवाल आयुक्त, समाजकल्याणमार्फत शासनास सादर करावा.

(८) शासनाने मान्यता दिलेल्या प्रकल्पासंदर्भात कोणत्याही प्रकारचा गैरव्यवहार आढळल्यास प्रकल्पावर कारवाई करण्याचा अधिकार शासनास राहिल.

(९) सदर प्रकल्पाला अनुदान देण्यामागे अनुसूचित जाती अथवा धर्मातरीत बौद्ध या घटकांचा विकास करून त्यांचा सामाजिक व बौद्धीक स्तर उंचावणे हा उद्देश आहे. त्यामुळे शासनाच्या अनुदानातून उभ्या राहिलेल्या प्रकल्पाचा वाणिज्यिक वापर करता येणार नाही. तथापि सदर वास्तुच्या दुरुस्ती, देखभाल व इतर अनुषंगिक खर्चासाठी संस्थेने नाममात्र शुल्क आकारण्याबाबत सहाय्यक आयुक्त, समाजकल्याण यांची अनुमती घेणे बंधनकारक राहिल.

(१०) सदर प्रकल्पाचा वाणिज्यिक स्वरूपात उपयोग होत असल्याचे निदर्शनास येताच संबंधित संस्थेकडून मंजूर करण्यात आलेली अनुदानाची रक्कम राष्ट्रीयकृत बँकेच्या दिर्घ मूदतीच्या कर्जावरील प्रचलित व्याज दराने एक रकमी व्याजासहित वसूल करण्याची कार्यवाही संबंधित महसूल यंत्रणेमार्फत करण्यात येईल या बाबीचा समावेश करारनाम्यात करण्यात यावा.

७. या योजनेतर्गत होणारा खर्च हा मागणी क्र. एन -३, २२२५ अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्ग यांचे कल्याण-०१, अनुसूचित जातीचे कल्याण, ८०० इतर खर्च, पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना-राज्य योजनांतर्गत योजना,(०५), स्वयंसेवी संस्थांना सहाय्यक अनुदाने,(०५)(०२) स्वयंसेवी संस्थांना सहाय्यक अनुदाने (वि.घ.यो.) (२२२५ ३६३६), ३१-सहाय्यक अनुदाने (वेतनेत्तर) या लेखाशिर्षाखाली खर्ची टाकण्यात यावा.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२०१९०५१३००१३३०२२ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(श्याम तागडे)

प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रत,

- १) मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
- २) मा.मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) सर्व मा. मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
- ४) मा.विरोधी पक्ष नेता, विधान सभा/विधान परिषद, विधानमंडळ, मुंबई.
- ५) अप्पर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, सर्व प्रशासकीय विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) सर्व प्रादेशिक मुख्य अभियंते, सार्वजनिक बांधकाम विभाग
- ७) सर्व अधिक्षक अभियंते, सार्वजनिक बांधकाम विभाग
- ८) मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
- ९) नागपूर महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण

- १०) सर्व आयुक्त, महानगरपालिका
- ११) सर्व नगरपालिका
- १२) सर्व नगरपरिषद
- १३) महालेखापाल,(लेखा व अनुज्ञेयता)(लेखा परिक्षा) महाराष्ट्र-१/२,मुंबई/नागपूर.
- १४) जिल्हाधिकारी,सर्व जिल्हे
- १५) आयुक्त,समाजकल्याण आयुक्तालय,पुणे
- १६) महासंचालक,डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र,पुणे
- १७) महासंचालक,माहिती व जनसंपर्क महासंचालनाय,मंत्रालय,मुंबई
- १८) व्यवस्थापकीय संचालक,महात्मा फुले मागासवर्गीय विकास महामंडळ मर्यादित,मुंबई
- १९) व्यवस्थापकीय संचालक,साहित्यरत्न लोकशाहीर अण्णाभाऊ साठे विकास महामंडळ मर्यादित, मुंबई
- २०) व्यवस्थापकीय संचालक,संत रोहिदास चर्मोद्योग व चर्मकार विकास महामंडळ मर्यादित,मुंबई
- २१) सर्व प्रादेशिक उपायुक्त,समाजकल्याण विभाग
- २२) सर्व सहायक आयुक्त,समाजकल्याण
- २३) जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी, सर्व जिल्हा परिषद.
- २४) निवासी लेखा परिक्षक,मुंबई/अधिदान व लेखा अधिकारी,मुंबई
- २५) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
- २६) निवडनस्ती/बांधकामे.

परिशिष्ट-“क”

अनुसूचित जाती व नवबौध्द घटकातील मान्यवर व्यक्तित्चे स्मारक बांधणे तसेच अनुसूचित जातीसाठी सांस्कृतिक व ऐतिहासिक दृष्ट्या महत्त्व असलेल्या स्थळांचा विकास करणे, व अनुसूचित जातीच्या सांस्कृतिक व नीतिमूल्यांवर आधारित विकास साधणाऱ्या प्रकल्पांसाठी स्वयंसेवी संस्थाना अनुदान मंजूर करणे या यांजनेंतर्गत स्वयंसेवी संस्थेबरोबर करावयाच्या करारनाम्याच्या मसुद्यामध्ये अंतर्भूत करावयाच्या अटी-शर्ती

- १) स्वयंसेवी संस्थेस शासनाने मंजूर केलेले अनुदान ज्या प्रयोजनासाठी मंजूर करण्याचे निश्चित केलेले आहे, ते त्याच प्रयोजनासाठी खर्च करणे बंधनकारक राहिल. शासन आदेश व्यतिरिक्त अन्य प्रयोजनासाठी या योजने अंतर्गतचा निधी संस्थेने खर्च केल्याची बाब आढळून आल्यास, सदरील रक्कम संस्थेकडून व्याजासह एकरकमी तात्काळ वसूल करण्यात येईल.
- २) स्वयंसेवी संस्थेमार्फत प्रकल्पांतर्गत हाती घेण्यात येणारे बांधकाम उदा.सांस्कृतिक भवन, धम्मकेंद्र, विपश्यना केंद्र, वाचनालय, प्रशिक्षण केंद्र, अभ्यासिका, प्रकल्पांतर्गत रस्ते, पाण्याची टाकी व तत्सम अनुषंगिक बांधकाम पुर्ण झाल्यानंतर त्याची देखभाल/परिरक्षणाची व्यवस्था तसेच दैनंदिन खर्च, स्थानिक कर, इत्यादी खर्चाची व्यवस्था संस्थेने स्वतः करावी. त्यासाठी शासनाकडून कोणतेही अनुदान मिळणार नाही. सदर प्रकल्पामुळे निर्माण होणाऱ्या सोई-सुविधांचा वाणिज्यिक वापर करता येणार नाही.
- ३) स्वयंसेवी संस्थेमार्फत बांधण्यात येणाऱ्या प्रकल्पाचा वापर योग्य कारणासाठी होत आहे हे सहाय्यक आयुक्त यांनी वेळोवेळी प्रमाणित करावे. सदर सांस्कृतिक भवन व विपश्यना केंद्र सर्व जनतेसाठी संस्थेने खुले ठेवणे बंधनकारक राहिल.
- ४) शासकीय मानकानुसार संस्थेच्या वास्तूमध्ये प्रथमोपचार सुविधा असणे आवश्यक राहिल.
- ५) स्वयंसेवी संस्थेतील वास्तूमध्ये बांधकामासंदर्भात कार्यकारी अभियंता यांनी प्रमाणित केलेले नकाशे व खर्चाचे अंदाजपत्रक त्याचप्रमाणे इतर खर्चाचे प्रस्ताव शासनास, समाज कल्याण आयुक्तालय, पुणे व संबंधित प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग यांना सादर करणे आवश्यक राहिल.
- ६) प्रकल्पातील त्या-त्या टप्प्यावरील बांधकामाचे मुल्यांकन सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडून करून उपायुक्तांमार्फत आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय,पुणे यांना सादर करण्याची जबाबदारी संस्थेची राहिल.
- ७) स्वयंसेवी संस्थेला प्रकल्पासाठी मंजूर करण्यात आलेले अनुदान केवळ एकदाच अनुज्ञेय राहिल व हे अनुदान बांधकामाच्या प्रगतीनुसार व निधीच्या उपलब्धतेनुसार त्या-त्या टप्प्यावर वितरीत केले जाईल.
- ८) स्वयंसेवी संस्थेच्या कार्यालयात कार्यरत असणारे कर्मचारी वा इतर सभासद यांचे वेतन संस्थेने स्वतः अदा करावे. त्यासाठी शासनाकडून कोणतेही अनुदान मिळणार नाही.

- ९) प्रकल्पातील बांधकाम सुरु करण्यापूर्वी संस्थेने प्रकल्पातील बांधकामासाठी स्थानिक नगररचना प्राधिकरणाची मंजूरी घेणे बंधनकारक राहिल.
- १०) प्रकल्पातील बांधकामाच्या संदर्भातील कामाचा त्रैमासिक प्रगती अहवाल संबंधित संस्थेने वेळोवेळी सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण, व संबंधित प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग यांना सादर करणे बंधनकारक राहिल. प्रादेशिक उपायुक्त समाजकल्याण पुणे यांनी सादर केलेला प्रगती अहवाल आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय, पुणे यांना प्राप्त झाल्यानंतर त्यांनी एकत्रित अहवाल आपल्या अभिप्रायासह शासनास वेळोवेळी सादर करावा.
- ११) प्रकल्पातील बांधकामाच्या संदर्भातील लेखा व हिशोब शासकीय नियमानुसार स्वतंत्र ठेवावे. बांधकाम पूर्ण झाल्यानंतर बांधकामाच्या लेखाचे सनदी लेखापालाकडून ऑडीट करून घेवून त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र आयुक्त, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे व संबंधित प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग यांना मुदतीत सादर करण्याची जबाबदारी संबंधित संस्थेची राहिल.
- १२) प्रकल्पास प्रशासकीय मान्यता प्राप्त झाल्याच्या दिनांकापासून एका वर्षाच्या कालावधित प्रकल्पाची निविदा प्रक्रिया पूर्ण होऊन बांधकाम सुरु होणे आवश्यक राहिल. तसेच स्वयंसेवी संस्थेने सार्वजनिक बांधकाम विभागाने निश्चित केलेल्या नियोजित प्रकल्पाच्या बांधकामाच्या कालावधीत सदर प्रकल्प पूर्ण करणे बंधनकारक राहिल.
- १३) नियोजित प्रकल्पामध्ये अपंग व्यक्तींना सहजगत्या प्रवेश करता येईल, असा अडथळा विरहीत रस्ता (रॅम्प), रेलींग सुविधेसह नियोजित प्रकल्पाच्या बांधकामात उपलब्ध करून देणे संस्थेवर बंधनकारक राहिल.
- १४) शासनाच्या पुर्व परवानगीशिवाय नियोजित प्रकल्पांतर्गत असलेल्या इमारतींचे बांधकाम कोणत्याही कारणास्तव इतर संस्थेस/व्यक्तीस हस्तांतरीत करता येणार नाही वा भाडेतत्वावर देता येणार नाही.
- १५) स्वयंसेवी संस्थेने प्रकल्पाच्या प्रत्येक बाबनिहाय खर्चाच्या तपशिलासह विहित शासकीय नियम/आदेश यातील तरतूदीप्रमाणे प्रकल्पास शासनाची मान्यता घेणे आवश्यक राहिल. त्याच प्रमाणे सदर प्रकल्पासाठी उपलब्ध होणाऱ्या जमीनीबाबत महसूल व वन विभागाचे आवश्यकतेनुसार यथोचित आदेश प्राप्त घेण्याच्या अधिन राहून, स्वयंसेवी संस्थेस अनुदान मंजूर करण्यात येईल.
- १६) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या वतीने प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण व संस्थेच्या दरम्यान नोंदणीकृत करारनामा करण्यात यावा. सदर करारनामा आयुक्त कार्यालयाच्या अधिनस्थ असलेल्या विधी सल्लागाराशी विचारविनियम करून करण्यात यावा.
- १७) स्वयंसेवी संस्थेला देण्यात आलेल्या शासकीय निधीबाबत संस्थेकडून विहित उपयोगिता प्रमाणपत्र व कामाचा प्रगती अहवाल प्राप्त करून घेवून, शासनास सादर करण्याची जबाबदारी संबंधित प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग यांचेवर शासनाने सोपविली असल्याने संस्थेने शासनाकडून घेतलेल्या निधीचे उपयोगिता प्रमाणपत्र व कामाचा प्रगती अहवाल त्या-

त्या टप्यावर संबंधित प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग यांचेकडे विहित वेळेत सादर करणे संस्थेवर बंधनकारक राहिल.

१८) स्वयंसेवी संस्थेने वरील अटी-शर्तीचा भंग केल्यास सदर संस्थेस नियोजित प्रकल्पासाठी मंजूर करण्यात आलेल्या/येणाऱ्या अनुदानाची रक्कम संस्थेकडून राष्ट्रीयकृत बँकेच्या दीर्घ मुदतीच्या कर्जावरील प्रचलित व्याज दराने एकरकमी व्याजासहीत वसूल करण्यात येईल.

१९) शासन निर्णयात नमूद केलेल्या सर्व अटी व शर्ती तसेच भविष्यात या प्रकल्पाबाबत शासन वेळोवेळी जे आदेश निर्गमित करील ते सर्व आदेश स्वयंसेवी संस्थेवर बंधनकारक राहतील.

वरील करारनामा संबंधित प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण विभाग यांनी शासन, सामाजिक न्याय विभागाच्या वतीने आमच्या समक्ष केला असून सदर करारनाम्यातील सर्व अटी व शर्ती आम्हाला व आमच्या संस्थेस मान्य आहेत. वरीलप्रमाणे करारनाम्यात अंतर्भूत करावे.

वरील अटी-शर्ती व्यतिरीक्त प्रकल्पाच्या अनुषंगाने करारनाम्यामध्ये शासनाची मान्यता घेवुन प्रकरणपरत्वे अटी-शर्ती अंतर्भूत करण्याची (विशिष्ट परिस्थितीत) प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण यांना मुभा राहिल.
